

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 25/2025-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Miroslava Duriša a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátom, Rožňavská 2, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 27P/90/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 27P/90/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľa na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 27P/90/2019 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré **j e** mu Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **868,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 31. októbra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie

záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní o zmenu výkonu rodičovských práv a povinností (sp. zn. 27P/90/2019), vo vzťahu ku ktorému ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 25/2025-26 zo 16. januára 2025 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie. Sťažovateľ žiada priznať finančné zadosťučinenie 18 000 eur, náhradu trov konania a okresnému súdu v napadnutom konaní prikázať konať bez zbytočných prietrahov.

2. Pokiaľ ide o časť ústavnej sťažnosti namietajúcej postup okresného súdu v konaní o vylúčení sudkyne [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (sp. zn. 1SprV/18/2020), postup krajského súdu v konaniach o neodkladnom opatrení (sp. zn. 24CoP/148/2019), o vylúčení sudkyne [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (sp. zn. 8NcC/5/2020, sp. zn. 9NcC/7/2020), o vylúčení sudkyne [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (sp. zn. 22NcC/8/2022) a o odvolaní matky a kolízneho opatrovníka proti uzneseniu o zmene kolízneho opatrovníka (sp. zn. 4CoP/7/2022), táto bola vo fáze predbežného prerokovania odmietnutá z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

3. Ústavnou sťažnosťou napadnuté konanie sa začalo doručením návrhu matky okresnému súdu na zmenu úpravy rodičovských práv a povinností k maloletej Viktórii v apríli 2019. K tomuto konaniu boli v záujme hospodárnosti konania pripojené skôr začaté konania o návrhu sťažovateľa (otca maloletej) o zmenu výchovy (sp. zn. 30P/132/2018) a o návrhu otca o úpravu práv a povinností (30P/224/2019). Rodičia svoje návrhy na začatie konania počas trvania celého konania dopĺňali a menili. V priebehu konania boli zo strany rodičov maloletej podané návrhy na nariadenie neodkladného opatrenia na účely predbežnej úpravy ich vzájomných vzťahov v rodine, námietok zaujatosti proti zákonným sudkyniam či podaní na doplnenie a zmenu návrhov na začatie konania. Po vykonanom dokazovaní v konaní, v ktorom bol pre vyostrené vzťahy medzi rodičmi a ich protichodné tvrdenia pribratý v júni 2021 znalecký ústav v odbore psychológie, súd prvej inštancie meritórne rozhodol rozsudkom 21. augusta 2024, proti ktorému podali odvolanie obaja rodičia.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Po rozsiahlom a podrobnom opise chronológie úkonov v konaní o zmene výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej sťažovateľ tvrdí, že celková dĺžka súdneho konania v trvaní piatich rokov a šiestich mesiacov na prvom stupni s prvým meritórnym rozhodnutím až v auguste 2024 vo veci maloletých je neakceptovateľná. Z obsahu ústavnej sťažnosti je možné vyvodiť, že sťažovateľ poukazuje na jednotlivé skutočnosti, ktoré sú rozhodné pre posúdenie prietrahov:

4.1. K právnej a faktickej zložitosti uvádza, že predmet konania (styk rodiča s maloletou a prostriedky na jej živobytie) s mimoriadnom naliehavosťou, ktorej mal zodpovedať aj postup súdu, nebol právne ani skutkovo komplikovaný, nevyžadoval vykonávanie výsluchov svedkov, iba jedného znaleckého posudku.

4.2. Ku kritériu správanie účastníkov v konaní sťažovateľ uznáva, že z jeho strany intenzívne produkoval procesné písomnosti, niekedy aj doslova balastné alebo všeobecné, ktoré síce naplňali spis, ale nevyžadovali žiadnu procesnú reakciu súdu a na dĺžku konania nemali vplyv. Sťažovateľovi bola uložená poriadková pokuta z dôvodu omeškania s predložením požadovaných dokladov o jeho príjmoch. Poukazuje tiež na vlastnú a podľa jeho názoru legitímnu požiadavku

na účasť na pojednávaní formou videokonferencie (z dôvodu vzdialenosti), ktorá mala spôsobiť komplikácie pri nariadovaní pojednávaní. Zrušenie termínu pojednávania nastalo aj na základe jeho žiadostí, a to z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov, zahraničnej dovolenky s maloletou, zahraničnej dovolenky jeho občianskeho zástupcu či choroby sťažovateľa.

4.3. K postupu samotného súdu sťažovateľ poukazuje na nekoncentrovaný a nesprávny prístup súdu, a to najmä v súvislosti s vedením piatich pojednávaní (medzi ktorými boli odstupy skôr v rokoch než mesiacoch), nedostatočným usmerňovaním prejavov rodičov maloletej a nepreukázaním profesionality dvoch konajúcich sudkýň. Namieta tiež zmätený postup prvostupňového a odvolacieho súdu pri rozhodovaní o námietkach zaujatosti (najmä nesprávne predloženie námietky zaujatosti nadriadenému súdu, hoci mal rozhodovať predseda súdu) a nesprávne rozhodnutie predsedu súdu o nevyklúčení sudkyne [REDAKOVANÉ] z konania. Súdu vytýka aj nedôslednosť voči znaleckému ústavu pri vyhotovení znaleckého posudku v dobe zjavne neprimeranej (1 rok a 4 mesiace), keď ho za omeškanie s predložením posudku nesankcionoval, ale opakovane mu predlžoval lehotu na vyhotovenie posudku. Do predmetu ústavnej sťažnosti sťažovateľ zahrnul aj doby konania na odvolacom súde rozhodujúcom o neodkladných opatreniach matky a sťažovateľa, aj keď podľa sťažovateľa podávané návrhy nepredstavovali významnú prekážku v riadnom postupe súdu, keďže odvolací súd v o nich rozhodoval v primeraných lehotách. K významnému zrýchleniu konania nevedol ani dohľad predsedu súdu (sp. zn. 1SprO/1509/2022) s povinnosťou sudkyne každé dva mesiace oznamovať predsedovi súdu stav konania.

5. Priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 3 000 eur za každý začatý rok trvania konania, t. j. spolu 18 000 eur (s odkazom na prípad Apicella proti Taliansku), odôvodňuje celkovou dobou konania, naliehavým predmetom konania, nekoncentrovanou činnosťou súdu a správaním sťažovateľa.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

6. Na výzvu ústavného súdu predseda okresného súdu listom sp. zn. 1SprO/75/2025 doručeným ústavnému súdu 30. januára 2025 poukázal na vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorej bol predmetný spis pridelený 10. januára 2025 po odchode predošlej zákonnej sudkyne na materskú dovolenku. K predchádzajúcemu priebehu konania sa nevie vyjadriť. Pokiaľ ide o prehľad úkon, ten vyplýva z podanej ústavnej sťažnosti. Spis sa nachádza od 16. januára 2025 na krajskom súde na odvolacom konaní.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o ústavne neakceptovateľnej dĺžke napadnutého konania (v trvaní vyše piatich rokoch na jednom stupni), ktorého predmetom je rozhodovanie o zmene výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej.

8. Pri rozhodovaní o sťažnostiach pre porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote ústavný súd vychádza z toho, že ich účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, pričom k odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza zásadne

až právoplatným rozhodnutím súdu (III. ÚS 171/20). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu: právnu a faktickú zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

9. Ústavný súd zdôrazňuje že práve v konaniach, ktorých predmetom je rozhodovanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, sa zo strany všeobecných súdov vyžaduje efektívne vedenie konania s mimoriadnou starostlivosťou a postup súdu s osobitnou rýchlosťou (I. ÚS 500/2019. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri rozsudok vo veci Fiala proti Českej republike z 18. 7. 2006, bod 76, porovnaj tiež rozsudky vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004). S ohľadom na uvedené tak povaha napadnutého konania odôvodňovala zo strany ústavného súdu prísnejšie hodnotenie jeho priebehu z tohto hľadiska, či v ňom nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou konajúceho súdu nedošlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Vo vzťahu k zložitosti veci ústavný súd uvádza, že vec týkajúca sa úpravy rodičovských práv a povinností sama osebe nie je skutkovo ani právne zložitá, keďže rozhodovanie súdov v tejto oblasti tvorí bežnú súčasť ich rozhodovacej činnosti. Vec, v ktorej sťažovateľ namieta prieťahy, je však o niečo zložitejšia, pretože priebeh konania sa vyznačuje sumou celého radu tak objektívnych skutočností (komplikovaná rodinná situácia, vyostrené vzťahy medzi rodičmi maloletej, značná vzdialenosť bydliska sťažovateľa od sídla okresného súdu), ako aj procesno-právnych prvkov v podobe hypertrofie mnohokrát aj rozsiahlych procesných podaní účastníkov konania rôzneho druhu (námietky zaujatosti, neodkladné opatrenia, zmena kolízneho opatrovníka atď.) či procesnou potrebou pribrať do konania znalecký ústav. Napokon aj rozsiahlosť spisového materiálu, ktorý mal ku dňu vydania rozsudku približne 2600 strán, prispieva k tomu, že vec sťažovateľa sa stala zložitejšou. Ústavný súd túto skutočnosť zohľadnil pri rozhodovaní o priznaní finančného zadosťučinenia (m. m. IV. ÚS 585/2024).

11. Čo sa týka správania sťažovateľa, sám vo svojej ústavnej sťažnosti poukázal na svoj podiel zodpovednosti k predĺženiu konania (por. bod 4.2. tohto nálezu). Bez potreby opakovania nesplnenia procesných povinností na strane sťažovateľa v konaní či ním zvolenej cesty početných podaní, pričom musel byť uzrozumený, že sa nimi bude súd musieť v určitom časovom rámci oboznámiť a vysporiadať, možno vyvodiť, že sťažovateľ sa taktiež pričínil o to, že konanie trvalo dlhšie. Ústavný súd na jednej strane rozumie ťažkostiam sťažovateľa spojeným s cestovaním do sídla okresného súdu, no na druhej strane dodáva, že pokiaľ je vec pre sťažovateľa dôležitá, je otázne, prečo napríklad žiadal o odročenie pojednávania z dôvodu zahraničnej dovolenky jeho občianskeho zástupcu. Tiež je otázne, prečo sťažovateľ, ak má vec pre neho značný význam, nereagoval na relevantnú výzvu súdu predložiť listinné dôkazy (čo vyústilo do uloženia poriadkovej pokuty), ale, naopak, predkladal súdu napríklad Všeobecný komentár Výboru pre práva dieťaťa OSN. Aj tieto skutočnosti ústavný súd zohľadnil pri určení výšky finančného zadosťučinenia.

12. Vo vzťahu k postupu súdu ústavný súd v prvom rade uvádza, že už na prvý pohľad je trvanie konania viac než päť rokov a šesť mesiacov v privilegovanej právnej veci ústavne neakceptovateľné. Nemožno však opomenúť, že až do vydania rozsudku súd postupoval v zásade plynulo a bez nedôvodnej nečinnosti. Z chronologického prehľadu úkonov súdu tiež vyplýva,

že súd riadne komunikoval s účastníkmi konania, doručoval podania účastníkov, pojednával, nariad'oval pojednávania, a po ich zrušení určoval nové termíny s primeranými časovými odstupmi. Dĺžku súdneho konania negatívne ovplyvnili už zmienené početné procesné návrhy účastníkov, o ktorých bol okresný súd povinný rozhodnúť v krátkych lehotách. Súdu však možno vytknúť nesústredený postup pri rozhodovaní o oznámení sudkyne [REDAKOVANÉ] podľa § 50 Civilného sporového poriadku, ktorý však v konečnom dôsledku pri trvaní niečo vyše dvoch mesiacov (od predloženia oznámenia sudkyňou 19. 8. 2020 až do jej vylúčenia uznesením krajského súdu 29. 10. 2020) nemal zásadnejší vplyv na celkovú dĺžku konania.

13. Ústavný súd ďalej súhlasí so sťažovateľom v tom, že súd mohol a mal zvoliť razantnejší prístup k vynúteniu si splnenia procesnej povinnosti znaleckého ústavu (pribratého do konania uznesením z júna 2021) predložiť znalecký posudok čo v najkratšom čase (ten bol predložený až v októbri 2022, t. j. po jednom roku a štyroch mesiacov). Umiernenosť súdu k časovému zdržaniu znaleckého ústavu pri vyhotovení znaleckého posudku taktiež prispela k predĺženiu konania, hoci pravidelne pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty (každé dva mesiace v období od decembra 2021 do septembra 2022) urgoval na predloženie znaleckého posudku. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že za efektívny postup znalca nesie zodpovednosť súd (II. ÚS 10/2001, IV. ÚS 239/2003). Ústavný súd už vo svojej judikatúre uviedol, že tolerovanie pasivity súdnych znalcov, resp. nevyužitie dôsledne a včas všetkých procesných prostriedkov smerujúcich k tomu, aby znalecké dokazovanie bolo ukončené, možno označiť ako obdobie neefektívnej činnosti okresného súdu (II. ÚS 10/01, II. ÚS 129/06).

14. Po komplexnom posúdení všetkých skutočností je pre ústavný súd podstatné, že vzhľadom na citlivosť predmetu konania nie je možné považovať jeho celkovú dĺžku v trvaní vyše 5 rokov a 6 mesiacov (v čase podania ústavnej sťažnosti) za ústavne akceptovateľnú, na čom má podiel sčasti aj konajúci súd. Týmto postupom okresného súdu došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

15. V čase rozhodovania ústavného súdu nie je vo veci stále právoplatne rozhodnuté, preto ústavný súd formuloval príkaz okresnému súdu konať v zmysle predloženého petitu ústavnej sťažnosti (bod 2 výroku tohto nálezu).

16. Sťažovateľ sa domáhal aj primeraného finančného zadosťučinenia (18 000 eur). Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04). Berúc do úvahy skutkovú zložitnosť tohto prípadu, ako aj správanie sťažovateľa v tomto konaní, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal primerané finančné zadosťučinenie 1 500 eur (bod 3 výroku nálezu), a preto návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia v prevyšujúcej sume nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

VI. Trovy konania

17. Ústavný súd priznal sťažovateľovi fakultatívnu náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 15 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby v roku 2024 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti), režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky a náhradu za súdny poplatok v hodnote 10 eur za zaslanie spisu na nahliadnutie Mestskému súdu Bratislava II a poplatku v hodnote 2,15 eur za vykonanie zaručenej konverzie splnomocnenia. Takto určená suma predstavuje s DPH 868,90 eur (výrok 4 nálezu).

18. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. februára 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu